

O naśladowaniu śpiewu słowika.

W rozmaitych językach znajdujemy różne naśladowania śpiewu słowika, które są bądźto wytworem poetów lub badaczy, albo też są własnością ludu wiejskiego.

W śpiewie słowika odróżniają około dwudziestu zwrotek. Bechstein, Nauman i inni próbowali śpiew ten oddać w zgłoskach i słowach. Jedną z takich próbek, przetłumaczoną przez Dupont de Nemours na język francuski, jest następująca:

Schemat śpiewu:

Tiuu, tiuu, tiuu, tiuu
Spe tin zgua; i li quatirra quati
Quorror pipi
Tiô, tiô, tiô, tiô, tix, ziâ, ziâ, ziâ quoti
Gutio, gutio, gutio, gutio.
Zqûo, zqûo, zqûo, zqûo gitiqua irrha kati,
Ze, ze, ze, ze, ze, ze, ze
Quorror tiu zqua pipiqui
Dlo dlo dlo dlo dlo dlo dlo
Qui trrrrrrtz. Quor quolti quiuti quoti pi qui
Didel idel idelideli di
Lü lü lü lü ly ly ly ly li li li
Quio didl lili quirro quirro quêti!
Quiti quorisqua pizipiti
Gia, gia, gia, gia, gia, gia, gia, gia ti
Gi gi gi io io io io io io io gi,
Lü ly li le lä la lö lo di di io gia
Quior zio zio zio pi.

Tłumaczenie na język francuski:

Dors dors dors dors dors dors, ma douce amie,
Amie amie
Si belle et si chérie
Dors en aimant
Dors en couvant
Ma belle amie;
Nos jolis enfans
Nos jolis, jolis, jolis, jolis, jolis
Si jolis, si jolis, si jolis,

Petits enfans
Mon amie
Ma belle amie,
A l'amour ils doivent la vie
A tes soins ils doivent le jour
Dors dors dors dors dors dors, ma douce amie
Aupres de toi veille l'amour
L'amour,
Aupres de toi veille l'amour.

Mickiewicz również starał się o oddanie głosu słowika, dbając jednak przy tem bardziej o piękną budowę zwrotki, niż o wierne naśladownictwo. Mam tu na myśli wiersz do Bohdana Zaleskiego:

„Słowiczku mój! a leć a piej!
Na pożegnanie piej
Wylanym łzom, spełnionym snom,
Skończonej piosnce twej!

Słowiczku mój! twe pióra zzuż,
Sokole skrzydła weż!
I w ostrzu szpon, złotó — stron
Dawidzki hymn tu nieś!

Bo wyszedł głos, i padł już los,
I tajne brzemię lał
Wydąło plód! i stał się cud!
I rozraduje świat!“

Bechstein (Naturgeschichte der Stubenvögel) podał śpiew dobrego śpiewaka, Nauman zaś próbował odtworzyć śpiew złego śpiewaka:

Dobry śpiewak:

Tiū tiū tiū tiū spe tiū sqa tiō tiō tiō tiō tiō tiō tix qutio qutio
qutio zquo zquo zquo zquo tzü tzü tzü tzü i t. d.

Zły śpiewak:

Ih ih ih ih wati wati wati wati dwati quoi quoi quoi quoi quoi
ita lü lü lü lü lü lü lü lü wati wati wati i t. d.

Prócz tych różnic istnieją także różnice w śpiewie słowików zależne od okolic. Bechstein podaje śpiew węgierskiego, czyli wiedeńskiego słowika i odmienny od niego śpiew słowika polskiego:

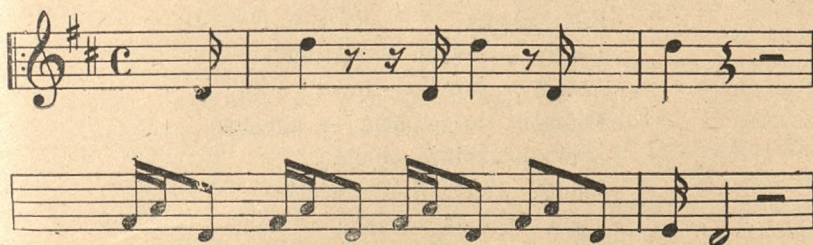
Wiedeński słowik:

Quepicktiaz zerrrrrrrrrrrtez
 Jakob Jakob Jakob
 Quoarek quoarek quoarek
 Tott tott tott tott tott
 Philipp Philipp Philipp.

Polski słowik:

Tzerrrrrrrrrrrrrrrtzek
 Dawid Dawid Dawid Dawid
 Zorror zorror zorror
 Zicka Zicka Zicka
 Dobriluck Dobriluck Dobriluck.

Wundt w „Völkerpsychologie“, przytaczając śpiew słowika podług Bechsteina, dodaje od siebie, że różnice w śpiewie polskiego i niemieckiego słowika pochodzą od wpływu języków polskiego i niemieckiego. Jak jednak wyglądało naśladowanie śpiewu słowika w języku polskim, które słyszeć musiał Bechstein, trudno dociec, gdyż zostało ono prawdopodobnie zmienione przez Bechsteina z powodu nieznamości polskiego języka i jego pisowni, tak, że gdyby nie jeden wyraz „dobri“, nie wiedzielibyśmy, że mamy do czynienia z językiem słowiańskim. Wundt dodaje nadto nuty do śpiewu słowika:

Najlepszym jednak naśladowaniem śpiewu słowika niezaprzeczenie jest dyalog ruski, rozpowszechniony na Pokuciu i Podolu w rozmaitych wariantach. Najdokładniej znają go w powiecie śniatyńskim, gdzie też słyszałem i spisałem go we wsi Trościańcu. Do wyjaśnienia słów śpiewu słowika służy następujące podanie, które przytaczam w polskim przekładzie:

Dawno — dawno to już było, kiedy słowik miał tylko główkę. Poszedł on na chram (prażnik), ale nie mógł jeść nie mając tułowia¹⁾. W tym kłopotcie spotkał się ze swoim kumem kleszczem,

¹⁾ „Zadu“ w ruskim języku.

í mówi: „Kumie kleszczu, pożyczcie mi tułowia, bo nic jeść nie mogę, a jak będziemy wracać z chramu, to go wam oddam.

Idzie słowik z chramu, a kleszcz czeka już na drodze ażeby odebrać tułów — ale słowik idzie — i uważa dobrze, ażeby się nie spotkać z kleszczem, gdyż tułów bardzo mu się przydał.

Kleszcz czeka — czeka, czeka — i nie może się doczekać, ażeby mu słowik oddał jego własność. Idzie więc do chaty słowika i prosi: „Ej! — Kumie słowiku, oddajcie mi tułów!“ Ale słowik zakrzyczał: „A czy ja brał u ciebie? — czy może chodził do twojej chaty i prosił? — Nie! — My spotkaliśmy się na drodze i ty mi zrobiłeś wygodę i sam mi go dałeś. — Zresztą — jak masz siłę, to odbierz, a ja ci go nie oddam“. Na to odpowiedział mu kleszcz: „Czekaj słowiku! Ty mądry ptaszku! — Siłą, ja nic nie zrobię i nie odbiorę od ciebie, ale przyjdę w nocy i okradnę. — Nie taki ja głupi — jak ty mądry!“ Odrzekł słowik: „Ja tułów przypnę nóżkami do gałęzi a główkę zwieszę, to i nie oderwiesz, — jeszcze narobię krzyku i psami cię wyszczuję“.

W nocy — przyszedł kleszcz — targnął słowika i chciał oderwać tułów. Słowik wzdrygnął się — zastraszył i zaczął krzyczeć:

Kum kliszez — kum kliszez

Byjte — byjte

Cipom, cipom

Kum kliszez

Ćwihū — éwihū — éwihū¹⁾

Łowit — łowit — łowit

Potokom — potokom — potokom

Zabihāj, zabihāj, zabihāj

Widty, widty, widty, widty

Tudā — tudā — tudā — tudā

Za nym, za nym, za nym, za nym

O! tuj, tuj, tuj, tuj, tuj

Bery, bery, bery, bery, bery.

Od tego czasu słowik nie sypia w nocy, a biedny kleszcz chodzi bez tułowia.

Dr. Mieczysław Grochowski.

¹⁾ W wyrazach, w których akcent w języku ruskim różni się od akcentu polskiego, to jest nie pada na przedostatnią zgłoskę, samogłoska akcentowana oznaczona jest w ten sposób (—).
